

ویراست چهارم - بهمن ۹۳

آمادگی آزمون اصول بازار سرمایه

جلد اول (مفاهیم و درس‌ها)

از سری آزمون‌های سازمان بورس و اوراق بهادار
مبتنی بر استاندارد CFA و آخرین سرفصل‌های آزمون
گردآوری و تألیف: محمد احمدی



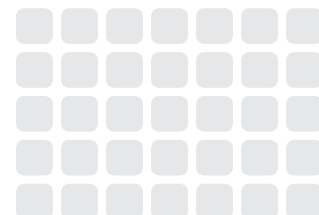
گروه پژوهشی صنعتی آریانا
انتشارات آریانا اقلیم



آمادگی آزمون اصول بازار سرمایه

از سری آزمون‌های سازمان
بورس و اوراق بهادار
بر اساس استاندارد CFA

این کتاب به منظور کسب آمادگی شرکت‌کنندگان در آزمون اصول بازار سرمایه (از سری آزمون‌های سازمان بورس) نگاشته شده است. با توجه به گستردگی مطالب و به منظور پرهیز از اطاله کلام، در اکثر موارد توضیحات صرفاً در حد آمادگی برای آزمون ارائه شده و از ذکر توضیحات بیشتر و عمیق تر پرهیز شده است. این موضوع هنگام مطالعه این کتاب باید مورد توجه خواننده محترم قرار گیرد.



سرشناسه	احمدی، محمد، ۱۳۶۰
عنوان و نام پدیدآور:	آمادگی آزمون اصول بازار سرمایه (از سری آزمون‌های سازمان بورس و اوراق بهادار بر اساس استاندارد CFA).
مشخصات نشر:	تهران: آریانا قلم، ۱۳۹۳.
وضعیت ویراست:	ویراست چهارم
مشخصات ظاهری:	۶۱۶ ص. مصور، جدول، نمودار.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۷۶۷۷-۰۳-۲
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبای مختصر
یادداشت	چاپ چهارم
یادداشت	کتابنامه: ص ۶۱۴
کتاب‌شناسی ملی:	۳۷۷۷۱۷۹

آمادگی آزمون اصول بازار سرمایه

از سری آزمون‌های سازمان بورس و اوراق بهادار

بر اساس استاندارد CFA

ویراست چهارم

گردآوری و تألیف

محمد احمدی



گروه پژوهشی صنعتی آریانا
انتشارات آریانا قلم



گروه پژوهشی صنعتی آریانا
انتشارات آریانا قلم

آمادگی آزمون اصول بازار سرمایه از سری آزمون‌های سازمان بورس و اوراق بهادار بر اساس استاندارد CFA ویراست چهارم

گردآوری و تألیف: محمد احمدی

طراح جلد: الهه فرج‌عصری

صفحه‌آرا: داریوش گل‌سرخ

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: واژه پرداز اندیشه

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۷۷-۰۳-۲

چاپ چهارم: زمستان ۱۳۹۳ چاپ سوم: زمستان ۱۳۹۲

ناشر: آریانا قلم، همه حقوق برای گروه پژوهشی صنعتی آریانا محفوظ است و هرگونه تقلید و استفاده از این اثر به هر شکل، بدون اجازه کتبی ممنوع است.

نشانی: تهران، خیابان سهروردی جنوبی، خیابان ملایری پور غربی، پلاک ۳۷، واحد ۱

تلفن: ۸۸۸۳۳۳۸۳-۸۸۳۴۲۹۱۰

فروشگاه اینترنتی آریانا قلم: www.AryanaGhalam.com

فهرست مطالب

پیش‌گفتار

مقدمه

۱۵

۱۶

بخش اول

فهم و تحلیل صورت‌های مالی

فصل اول

آشنایی با صورت‌های مالی

نحوه تهیه صورت‌های مالی

۱۸

۱۹

فصل دوم

صورت‌های مالی - توضیحات تکمیلی

کارکرد صورت‌های مالی

وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی

خصوصیات کیفی اطلاعات مالی

اجزای گزارشگری مالی

ترازنامه

صورت سود و زیان

صورت سود و زیان جامع

یادداشت‌های توضیحی

۳۲

۳۲

۳۳

۳۴

۳۶

۳۸

۴۱

۴۳

۴۴

فصل سوم

درک صورت سود و زیان

اصول شناسایی درآمد

حسابداری پیمان‌های بلندمدت

گزارشگری خالص و ناخالص درآمدها

انواع سود در صورت سود و زیان

اقدام استثنایی

۴۵

۴۵

۴۶

۵۰

۵۱

۵۵

فصل چهارم

۵۹	درک ترازنامه
۵۹	ترتیب نگارش حساب‌ها
۶۰	نظام‌های اندازه‌گیری
۶۱	انواع روش‌های طبقه‌بندی و افشای اوراق بهادار قابل دادوستد ...
۶۴	ساز و کارهای گزارشگری مالی

فصل پنجم

۶۷	درک صورت جریان وجوه نقد
۶۸	طبقه‌بندی جریان‌های نقدی و نحوه ارائه صورت جریان وجوه نقد
۶۸	وجه نقد ناشی از فعالیت‌های عملیاتی
۶۹	بازده سرمایه‌گذاری‌ها و سود پرداختی بابت تأمین مالی
۶۹	مالیات بر درآمد
۶۹	وجه نقد ناشی از فعالیت‌های سرمایه‌گذاری
۷۰	وجه نقد ناشی از فعالیت‌های تأمین مالی
۷۰	معاملات غیر نقدی
۷۱	نحوه محاسبه وجه نقد عملیاتی به روش غیر مستقیم
۷۳	استاندارد حسابداری شماره ۱
۷۳	نحوه ارائه صورت‌های مالی
۸۹	استاندارد حسابداری شماره ۲
۸۹	صورت جریان وجوه نقد

فصل ششم

۱۱۲	تکنیک‌های مقدماتی تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی
۱۱۲	اهداف تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی
۱۱۳	تجزیه و تحلیل با استفاده از نسبت‌های مالی
۱۱۷	نسبت‌های سودآوری
۱۲۰	نسبت‌های نقدینگی
۱۲۳	نسبت‌های اهرمی (ساختار سرمایه)
۱۲۶	نسبت‌های فعالیت
۱۳۰	خلاصه مطالب مربوط به نسبت‌های مالی
۱۴۰	سوالات بخش اول
۱۴۴	پاسخ سوالات

پنجشنبه دهم

مقدمات بازارها، ابزارها و نهادهای مالی

فصل هفتم

مفاهیم بازارهای مالی

۱۵۲	انواع بازارهای مالی
۱۵۲	طبقه‌بندی بر اساس نوع دارایی
۱۵۳	طبقه‌بندی بر اساس مرحله عرضه اوراق بهادار
۱۵۳	طبقه‌بندی بر اساس سررسید تعهدات مالی
۱۵۴	طبقه‌بندی بر اساس نحوه پرداخت
۱۵۴	طبقه‌بندی بر اساس ساختار
۱۵۵	تفاوت بورس و فرابورس
۱۵۶	بازار پول

فصل هشتم

ویژگی‌های سهام عادی و مفاهیم مربوطه

۱۵۹	تعریف
۱۶۰	افزایش سرمایه
۱۶۲	

فصل نهم

ویژگی‌های سهام ممتاز و مفاهیم مربوط به آن

۱۶۶	انواع سهام ممتاز
۱۶۷	

فصل دهم

مفاهیم مربوط به اوراق بهادار با درآمد ثابت

۱۶۸	اوراق قرضه
۱۶۸	ویژگی‌های اوراق قرضه
۱۶۹	اطلاعات مربوط به اوراق قرضه
۱۷۰	اوراق اجاره
۱۷۲	عناصر اصلی اوراق اجاره
۱۷۳	نهادهای مالی لازم برای اوراق اجاره
۱۷۳	انواع اوراق اجاره
۱۷۳	کاربرد اوراق اجاره
۱۷۴	

فصل یازدهم

مفاهیم سایر اوراق بهادار

- ۱۷۵ اوراق مشارکت
- ۱۷۵ تفاوت اوراق قرضه و اوراق مشارکت
- ۱۷۶ اوراق سفارش ساخت (استصناع)
- ۱۷۷ چگونگی انتشار اوراق بهادار استصناع
- ۱۷۸ اعمال سیاست مالی
- ۱۷۹ اعمال سیاست پولی
- ۱۸۰ شرایط لازم فقهی در اوراق استصناع
- ۱۸۱ ویژگی‌های اوراق بهادار استصناع
- ۱۸۱ اوراق بهادار با پشتوانه وام‌های رهنی
- ۱۸۳ اوراق بهادار با پشتوانه دارایی
- ۱۸۴

فصل دوازدهم

شاخص‌های بازار اوراق بهادار

- ۱۸۵ نحوه محاسبه انواع شاخص با ذکر چند مثال
- ۱۸۵ سیستم محاسبه بازده
- ۱۸۶ سیستم وزن دهی
- ۱۸۶ نحوه محاسبه شاخص بورس
- ۱۸۷ شاخص چیست؟
- ۱۹۰ شاخص کل قیمت
- ۱۹۰ موارد تعدیل شاخص کل قیمت
- ۱۹۱

فصل سیزدهم

کارایی بازار و بازارهای سرمایه کارا

- ۱۹۳ کارایی بازار
- ۱۹۳ اهمیت کارایی بازار
- ۱۹۳ انواع کارایی
- ۱۹۴ اشکال مختلف کارایی اطلاعاتی بازار

فصل چهاردهم

آشنایی با نهادهای مالی، نقش و کارکرد آن‌ها

- ۱۹۵ شرکت‌های تأمین سرمایه
- ۱۹۵ صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک
- ۱۹۷ صندوق‌های سرمایه‌گذاری موجود در ایران
- ۲۰۰ شرکت‌های کارگزاری

۲۰۰	نهاده‌ها و مؤسسات رتبه‌بندی اوراق بهادار
۲۰۱	سبدگردان
۲۰۱	شرکت‌های مشاور سرمایه‌گذاری
۲۰۱	تعریف مشاور و مشاوره سرمایه‌گذاری
۲۰۲	شرکت‌های مادر (هولدینگ)
۲۰۲	شرکت‌های سرمایه‌گذاری

بخش سوم

روش‌های کمی مقدماتی

	فصل پانزدهم
	ارزش زمانی پول
۲۰۴	ارزش زمانی پول
۲۰۴	آشنایی با برخی از اشکال خاص جریان وجوه نقد
۲۰۸	نرخ تنزیل
۲۱۱	انواع نرخ بازده
۲۱۹	نرخ بازده تنزیل بانکی
۲۲۰	مروری بر مطالب این فصل
۲۲۳	

	فصل شانزدهم
	مفاهیم آماری
۲۲۷	تعاریف اولیه
۲۲۷	انواع مقیاس‌های اندازه‌گیری
۲۲۸	انواع فراوانی و نمودارهای مربوط به آن
۲۲۹	فراوانی مطلق
۲۲۹	فراوانی نسبی
۲۳۰	فراوانی تجمعی
۲۳۰	هیستوگرام
۲۳۱	شاخص‌های گرایش مرکزی
۲۳۲	شاخص‌های پراکندگی
۲۳۸	توابع توزیع احتمال
۲۴۲	

	فصل هفدهم
	مفاهیم احتمال
۲۴۵	نظریه احتمالات
۲۴۵	نظریه مجموعه‌ها
۲۴۶	

۲۴۷	مروری بر آنالیز ترکیبی
۲۵۱	واریانس
۲۵۲	کواریانس

فصل هجدهم

محاسبات بازده و ریسک

۲۵۵	تعریف و محاسبه بازده کل از بازده دوره‌های مختلف
۲۵۵	محاسبه بازده با استفاده از میانگین حسابی و هندسی
۲۵۷	مفاهیم پایه ریسک
۲۵۹	بازده
۲۵۹	واریانس
۲۶۰	انحراف معیار
۲۶۲	نیم‌واریانس
۲۶۲	ضریب تغییرات
۲۶۳	نسبت شارپ
۲۶۴	بتا
۲۶۵	سوالات بخش سوم
۲۶۸	پاسخ سوالات
۲۷۲	

بخش چهارم

مقدمات امور مالی شرکت

فصل نوزدهم

مقدمات بودجه‌بندی سرمایه‌ای

۲۸۰	تعاریف، مفروضات و اهداف بودجه‌بندی سرمایه‌ای
۲۸۰	فرآیند بودجه‌ریزی سرمایه‌ای
۲۸۰	انواع پروژه‌های سرمایه‌ای
۲۸۱	اصول پایه در بودجه‌ریزی سرمایه‌ای
۲۸۱	معیارهای انتخاب پروژه
۲۸۲	نرخ بازده داخلی (IRR)
۲۸۴	دوره بازگشت سرمایه
۲۸۶	دوره بازگشت سرمایه تنزیلی
۲۸۶	میانگین نرخ بازده حسابداری (AAR)
۲۸۷	شاخص سودآوری
۲۸۷	مقایسه بین معیارهای مختلف ارزیابی اقتصادی طرح‌ها و پروژه‌ها
۲۸۸	

۲۹۳	اصول بودجه‌ریزی سرمایه‌ای
۲۹۵	نحوه محاسبه وجوه نقد یک پروژه

فصل بیستم

۲۹۷	میانگین موزون هزینه تأمین سرمایه
۲۹۷	هزینه سرمایه
۲۹۸	تأثیر مالیات بر WACC
۲۹۹	نحوه محاسبه W_p ، W_e و W_d
۳۰۴	محاسبه r_e با رویکرد بازده بدهی به علاوه صرفه ریسک
۳۰۶	کاربردهای WACC

فصل بیست و یکم

۳۰۸	مقدمات تجزیه تحلیل نقاط سر به سر و اهرم‌ها
۳۱۰	انواع هزینه
۳۱۱	درجه اهرم عملیاتی (DOL)
۳۱۲	درجه اهرم مالی (DFL)
۳۱۳	درجه اهرم کل (DTL)
۳۱۶	نقطه سر به سر

فصل بیست و دوم

۳۲۱	مفاهیم پایه ریسک
۳۲۱	مفهوم ریسک گریزی
۳۲۲	مطلوبیت
۳۲۳	منحنی‌های بی تفاوتی
۳۲۴	انواع ریسک
۳۲۸	سوالات بخش چهارم
۳۳۰	پاسخ سوالات

بخش پنجم

مقدماتی بر اقتصاد

۳۳۴
۳۳۴
۳۳۴
۳۳۵

فصل بیست و سوم

مقدمات اقتصاد خرد

تعریف علم اقتصاد
تقسیم بندی علم اقتصاد
عرضه، تقاضا و تعادل بازار

۳۴۰	تبادل بازار
۳۴۱	تغییر در نقطه تعادل
۳۴۲	انواع تعادل
۳۴۲	قیمت‌های سقف و کف
۳۴۳	اثر برقراری مالیات واحد بر عرضه و تقاضا و تعادل بازار
۳۴۳	کشش
۳۴۸	درآمد نهایی و هزینه نهایی
۳۵۰	نظریه رفتار تولیدکننده و بازار نهاده‌های تولید
۳۵۳	هزینه‌های تولید
۳۵۴	انواع هزینه‌ها
۳۵۹	انواع هزینه‌ها در بلندمدت
۳۵۹	انواع بازارها در اقتصاد
۳۶۱	بازار رقابت کامل

فصل بیست و چهارم

مقدمات اقتصاد کلان

۳۷۱	محاسبات ملی و شاخص قیمت‌ها
۳۷۱	سایر شاخص‌های اندازه‌گیری فعالیت‌های اقتصادی
۳۷۴	درآمد ملی تعادلی و سیاست‌های مالی
۳۷۶	تعیین درآمد ملی تعادلی در مدل سه بخشی
۳۸۴	ضرایب فزاینده‌گی در مدل سه بخشی
۳۸۶	تعیین درآمد ملی تعادلی در مدل چهار بخشی
۳۸۷	انواع سیاست‌های مالی و ابزارهای آن
۳۸۹	سیاست‌های مالی و ابزارهای آن
۳۹۱	سیاست‌های مالی (SNA)
۳۹۱	عرضه و تقاضای پول و سیاست‌های پولی
۳۹۴	تقاضای پول
۳۹۵	عرضه پول
۳۹۸	سیاست‌های پولی
۳۹۸	ابزارهای سیاست پولی در ایران
۴۰۰	سوالات بخش پنجم
۴۰۷	پاسخ سوالات

بخش ششم

اصول بازار سرمایه اسلامی و اخلاق حرفه‌ای

فصل بیست و پنجم

۴۱۴ ضوابط عمومی قراردادهای بازار سرمایه از دیدگاه فقه اسلامی

فصل بیست و ششم

۴۲۵ بورس‌بازی در بازار سهام از دیدگاه اسلام

فصل بیست و هفتم

۴۳۵ راهنمای اصول اخلاقی و معیارهای رفتار حرفه‌ای

۵۱۲ سوالات بخش ششم

۵۱۵ پاسخ سوالات

بخش هفتم

مقررات اصول بازار سرمایه

فصل بیست و هشتم

۵۱۹ قوانین، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های بازار سرمایه ایران

۵۱۹ اصلاحیه قانون تجارت

۵۵۳ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران

۵۶۴ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید در راستای ...

۵۶۸ آیین‌نامه اجرایی قانون بازار اوراق بهادار

۵۷۹ مقررات عضویت در کانون نهادهای سرمایه‌گذاری ایران

۵۸۰ مصوبه مربوط به تعریف سرمایه‌گذار نهادی

۵۸۰ دستورالعمل کمیته سازش کانون کارگزاران بورس و اوراق بهادار

۵۸۲ دستورالعمل رسیدگی به تخلفات اشخاص موضوع ماده ۳۵ قانون بازار اوراق بهادار

۵۸۴ دستورالعمل اجرائی فصل ششم قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران

۵۸۶ مصوبه در خصوص مرجع حل اختلافات فعالان بازار اوراق بهادار فاقد کانون مربوطه

۵۸۷ دستورالعمل ثبت، نگهداری و گزارش‌دهی اسناد، مدارک و اطلاعات...

۵۹۵ دستورالعمل شناسایی مشتریان در بازار سرمایه

۶۰۳ دستورالعمل شناسایی و ثبت نهادهای مالی فعال در بازار اوراق بهادار نزد سازمان

پیوست

۶۱۰ جداول ارزش زمانی

۶۱۴ منابع

آشنایی با آزمون اصول بازار سرمایه

مهمترین نکاتی که در خصوص آزمون اصول بازار سرمایه باید بدانید در ادامه آمده است. برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید به آدرس <http://reg.seo.ir> رجوع نمایید.

فهرست مواد آزمون و شرایط قبولی

ردیف	عنوان درس	تعداد سوالات	ضریب	حدنصاب نمره قبولی
۱	فهم و تحلیل صورت های مالی	۲۵	۴	قبولی در این آزمون منوط به احراز حدنصاب نمره قبولی در تک تک دروس و احراز حدنصاب نمره قبولی در نمره کل است. الف- نمره هر درس: - نصف میانگین نمرات هر درس مشروط به اینکه بین ۲۰ تا ۳۵ درصد باشد؛ - در صورتی که نصف میانگین نمرات هر درس بیش از ۳۵ درصد باشد؛ ۳۵ درصد ملاک است و در صورتی که نصف میانگین نمرات هر درس کمتر از ۲۰ درصد باشد ۲۰ درصد ملاک است. ب- نمره کل: حدنصاب نمره کل برابر است با میانگین نمرات کل داوطلبان به علاوه یک انحراف معیار یا ۵۰ درصد هر کدام کمتر باشد. (در محاسبه میانگین و انحراف معیار، ۵ درصد بیشترین و ۵ درصد کمترین نمرات حذف می شود)
۲	مقدمات بازارها، ابزارها و نهادهای مالی	۲۵	۴	
۳	مقدمات امور مالی شرکتی	۲۵	۴	
۴	مقدماتی بر اقتصاد	۲۵	۳	
۵	روش های کمی مقدماتی	۲۵	۳	
۶	اصول بازار سرمایه اسلامی و اخلاق حرفه ای	۲۰	۴	
۷	مقررات اصول بازار سرمایه	۲۵	۴	
جمع تعداد سوالات ۱۷۰ و زمان پاسخگویی ۲۱۰ دقیقه				

برای مشاهده جزئیات سرفصل هر درس می‌توانید به آدرس <http://reg.seo.ir/AboutTest.aspx> مراجعه نمایید. قابل ذکر است که این کتاب بر اساس سرفصل های مورد اشاره در آدرس فوق الذکر به نگارش درآمده است.

نکته: دارندگان مدرک CFA (در تمامی سطوح) و CIIA با رعایت شرایط زیر موفق به احراز این مدرک خواهند گردید.

۱- کسب حداقل ۵۰ درصد نمره دروس مقررات اصول بازار سرمایه و اصول بازار سرمایه اسلامی و اخلاق حرفه ای

۲- شرکت در دوره آموزشی در مورد اوراق بهادار اسلامی

۳- تایید کمیته گواهی نامه های حرفه ای

پیش‌گفتار

گسترش و تحولات روزافزون بازارهای مالی از یکسو و پیچیده بودن مسائل مالی و به ویژه ابزارهای مالی جدید از سوی دیگر، موجب شده است تا اعتقاد و گرایش به مدارک حرفه‌ای در حوزه مالی و سرمایه‌گذاری در سراسر جهان افزایش یابد. کشور ما نیز از این امر مستثنی نبوده و سازمان بورس و اوراق بهادار هر ساله اقدام به برگزاری چندین نوبت آزمون‌های حرفه‌ای بازار سرمایه و اعطای گواهینامه‌های مختلف به علاقه‌مندان می‌نماید. فارغ از رویکرد کمی به برگزاری این گونه آزمون‌ها به لحاظ تعداد شرکت‌کنندگان و تعدد آزمون‌ها، اعتقاد به محتوای کیفی و انتخاب مناسب موضوعات و طراحی دقیق سوالات موجب خواهد شد تا دارندگان این مدارک توانایی و تمایز قابل قبولی برای فعالیت و حضور در بازارهای مالی داشته باشند. خوشبختانه تغییرات گسترده ساختاری و محتوایی گواهینامه‌های حرفه‌ای بازار سرمایه در ایران و نزدیک شدن آنها به مدارک معتبر بین‌المللی نظیر CFA و CIAA از مرداد ماه سال ۱۳۹۰ و همزمان با برگزاری هفدهمین دوره برگزاری این آزمون‌ها، نوید بخش آینده‌ای روشن برای علاقه‌مندان و فعالان بازار سرمایه کشورمان خواهد بود.

در این راستا مرکز مدیریت مالی آریانا با تکیه بر تجارب خود در حوزه آموزش مدیریت مالی و سرمایه‌گذاری و با همکاری انتشارات آریانا قلم، اقدام به تدوین مجموعه کتاب‌های آمادگی آزمون‌های اصول بازار سرمایه در ایران نمود. خوشبختانه کسب نتیجه و قبولی خوانندگان کتاب در آزمون اصول بازار سرمایه باعث شد که این کتاب به عنوان منبع جامع این آزمون شناخته شود و هر ساله با توجه به تغییرات آزمون، اصلاحات لازم بر روی کتاب صورت پذیرد. امیدواریم با یاری خداوند متعال و راهنمایی تمامی علاقه‌مندان بتوانیم کتاب‌های آتی را در آینده‌ای نزدیک تقدیم علاقه‌مندان نماییم.

حمید اسلامیان
مدیر مرکز مدیریت مالی آریانا

سمیه محمدی
مدیرعامل انتشارات آریانا قلم

آزمون اصول بازار سرمایه از سری آزمون‌های سازمان بورس و اوراق بهادار است. با توجه به پیش‌نیاز بودن این مدرک برای کسب سایر مدارک حرفه‌ای سازمان، شاید بتوان اصول بازار سرمایه را پایه‌ای‌ترین آزمون از سری آزمون‌های سازمان دانست.

یکی از مشکلاتی که شرکت‌کنندگان در این آزمون با آن مواجه بودند، کمبود یک منبع جامع از سرفصل‌های آزمون بود که شرکت‌کنندگان را به مطالعه کتاب‌ها و منابع اطلاعاتی مختلف وادار می‌نمود. مطالعه منابع مختلف فرایندی است وقت‌گیر و پرزحمت و در نهایت نیز ممکن است نیازهای خاص شرکت‌کنندگان در آزمون را برآورده نسازد. به منظور حل این مشکل، کتاب «آمادگی آزمون اصول بازار سرمایه» گردآوری و تألیف شد.

با توجه به گستردگی سرفصل‌های آزمون، ضعف‌هایی در ویرایش‌های قبلی کتاب وجود داشت که تلاش گردید تا حد امکان در این ویرایش مرتفع گردد، بدیهی است همچنان کتاب خالی از اشکال نبوده و با دریافت نظرات خوانندگان محترم، بهبود خواهد یافت.

در انتها باید اشاره شود که این کتاب با هدف کسب آمادگی برای شرکت‌کنندگان در آزمون‌های بورس نگاشته شده است و نه به منظور ارائه یک مرجع علمی و کاربردی؛ این نکته هنگام مطالعه کتاب باید مورد توجه مخاطب قرار گیرد. مؤلف امیدوار است بتواند در آینده‌ای نزدیک مجموعه‌ای از کتاب‌ها با هدف انتقال مفاهیم مالی و سرمایه‌گذاری، به زبانی ساده و در عین حال کاملاً کاربردی را ارائه نماید.

در انتها بر خود لازم می‌دانم از زحمات خانم محمدی، مدیریت انتشارات آریانا قلم، جناب آقای اسلامیان، مدیر مرکز مالی گروه آریانا و گروه ویراستاران کتاب، که در آماده‌سازی این کتاب زحمات فراوانی را متقبل شدند، تشکر نمایم.

محمد احمدی

Ahmadi@aryanagroup.com

زمستان ۱۳۹۲

بخش اول

فهم و تحلیل صورتهای مالی

فصل اول

آشنایی با صورت‌های مالی

مقدمه

مدیران بنگاه‌های اقتصادی وظایف مختلفی را باید به انجام برسانند. از جمله مهم‌ترین این وظایف می‌توان به برنامه‌ریزی و کنترل اشاره نمود. برنامه‌ریزی به زبان ساده نشان‌دهنده اهداف بنگاه و همچنین نحوه و مسیر رسیدن به آن اهداف است. کنترل نیز به معنای بررسی میزان موفقیت بنگاه در رسیدن به اهداف فوق‌الذکر است. مدیران برای تحقق این وظایف (برنامه‌ریزی و کنترل) نیاز به اطلاعات دارند. به بیان دیگر برنامه‌ریزی و کنترل، فرایندهایی هستند که بر مبنای اطلاعات صورت می‌پذیرند. اما در یک سازمان اطلاعات گوناگونی وجود دارد. در ادامه نمونه‌هایی از این اطلاعات را مشاهده می‌نمایید:

- 🔹 کیفیت کارکنان یک بنگاه
- 🔹 هزینه‌های تولید
- 🔹 تعداد کارکنان یک بنگاه
- 🔹 تعداد صندلی‌های موجود در یک بنگاه
- 🔹 ...

سوال اینجاست که کدام یک از اطلاعات فوق‌الذکر می‌توانند منبع بهتری برای برنامه‌ریزی و کنترل باشند؟ مستقل از میزان اهمیت هر یک از این اطلاعات، باید گفت که هزینه‌های تولید از بین اطلاعات فوق به دلیل ویژگی‌های خود، منبع اطلاعاتی بهتری به شمار می‌رود. هزینه‌های تولید همانند هر اطلاعات مالی دیگر دارای ویژگی‌های زیر است که برای فرایند برنامه‌ریزی از اهمیت بالایی برخوردار است:

🔹 **کمی بودن:** هنگامی که اطلاعات ذاتاً کمی باشند، به ما قابلیت قیاس و تحلیل می‌دهند. همچنین اطلاعات کمی غیر قابل تفسیر هستند. به بیان دیگر مفهوم این اطلاعات مشخص بوده و به سلیقه تفسیرکننده اطلاعات بستگی ندارد. برای درک بهتر موضوع، کیفیت کارکنان یک بنگاه را در نظر بگیرید. این اطلاعات قابل تفسیر هستند. به عنوان مثال ممکن است کارکنان با کیفیت از دید یک نفر افرادی باشند که منضبط هستند ولی از دید فردی دیگر، کارکنان با کیفیت به افرادی اطلاق شود که مطیع و فرمانبردار باشند.

۱۱ قابلیت اتکا: ابتدا باید دقت نمایید که قابل اتکا بودن اطلاعات، یک پارامتر نسبی است. اطلاعات مالی به دلیل قابلیت صحت آزمایی^۲ تا حدی قابل اتکا هستند؛ چرا که شخصی مستقل به نام حسابرس^۳ صورت‌های مالی را بررسی نموده و تا حدی از صحت آن‌ها اطمینان حاصل می‌نماید. علاوه بر این با استفاده از بعضی از نسبت‌های مالی نیز می‌توان به کیفیت صورت‌های مالی پی برد.

۱۲ به موقع بودن^۴: در صورت وجود سیستم‌های اطلاعاتی مناسب، اطلاعات مالی را می‌تواند در اسرع وقت تهیه نمود.

۱۳ مرتبط بودن با تصمیمات مدیران^۵: هدف غایی هر بنگاه اقتصادی کسب سود پایدار است. اطلاعات مالی دقیقاً همان اطلاعاتی هستند که مدیر برای بررسی میزان موفقیت بنگاه در رسیدن به اهداف خود بدان نیاز دارد.

تا بدین جا بیان نمودیم که مدیران بنگاه‌های اقتصادی (و سایر مخاطبان از جمله سرمایه گذاران، بانک‌ها و...) برای بررسی وضعیت و عملکرد سازمان خود به اطلاعات نیازمند هستند. پس از آن نیز گفته شد که اطلاعات مالی به دلیل ویژگی‌های خود یکی از بهترین منابع اطلاعاتی به شمار می‌روند. لذا باید گزارش‌هایی تهیه شود که اطلاعات مورد نیاز مدیران را ثبت نماید. در ادامه این بحث سعی می‌نماییم با ذکر چند مثال ساده، به تدریج منطق صورت‌های مالی را بیان نموده و با اقلام و روابط حاکم بر آن آشنا شویم.

نحوه تهیه صورت‌های مالی

برای درک بهتر منطق تشکیل صورت‌های مالی، از چند مثال ساده بهره می‌بریم. فرض کنید که شرکتی تأسیس نموده‌ایم. رخدادهای مالی^۶ مختلفی برای این شرکت به وقوع می‌پیوندند. قصد داریم گزارشی (هایی) تهیه نماییم که اطلاعات مالی مهم در مورد وضعیت و عملکرد این شرکت ارائه دهد. گزارشی که قصد داریم تهیه نماییم، باید دو ویژگی داشته باشد؛ اولاً جامع باشد (تأثیر تمام رخدادهای مالی را لحاظ نموده باشد و علاوه بر آن اطلاعات مهم و مورد نیاز مدیران را ارائه نماید) و ثانیاً خلاصه و موجز باشد.

در مثال‌های ابتدایی لزومی به استفاده از عناوین استاندارد حسابداری نیست.

مثال ۱: اطلاعات زیر در مورد شرکت "الف" موجود است. این اطلاعات را به صورت یک گزارش قابل استفاده برای مدیران ارائه دهید.

مرحله ۱ - سرمایه‌گذاری سهامداران شرکت به مبلغ ۱۰۰ ریال جهت تأسیس یک شرکت و واریز این مبلغ به حساب جاری در یک بانک

مرحله ۲ - خرید ۲۰ ریال اثاثیه به صورت نقد

مرحله ۳ - خرید ۲۰۰ ریال کالا (۵۰ ریال نقد و ۱۵۰ ریال نسبه)

هنگامی که سهامداران با مبلغ ۱۰۰ ریال یک شرکت تأسیس می‌کنند، می‌توانیم اطلاعات را به صورت زیر نشان دهیم:

سرمایه (آورده سهامداران)..... ۱۰۰

بانک (موجودی حساب بانکی)..... ۱۰۰

1. Reliable
2. Verifiable
3. Auditor
4. On-time
5. Relevant
6. Financial events

در مرحله دوم، ۲۰ ریال اثاثیه خریداری می‌شود. از آنجا که خرید به صورت نقدی صورت گرفته است، ۲۰ ریال از موجودی بانک کسر می‌گردد. دقت نمایید که مبلغ سرمایه بدون تغییر می‌ماند چرا که سرمایه نشان‌دهنده میزان آورده سهامداران است که با فعالیت‌های جاری همچون خرید و فروش کالا و اثاثیه تغییری نمی‌یابد.

سرمایه (آورده سهامداران)..... ۱۰۰
 بانک (موجودی حساب بانکی)..... ۸۰
 اثاثیه ۲۰

در مرحله سوم، این شرکت به خرید ۲۰۰ ریال کالا اقدام می‌نماید و تنها ۵۰ ریال آن را به صورت نقد می‌پردازد. این ۵۰ ریال از حساب بانکی کسر می‌شود و ۱۵۰ ریال خرید نسبی نیز به صورت بدهی ثبت می‌شود.

سرمایه (آورده سهامداران)..... ۱۰۰
 بانک (موجودی حساب بانکی)..... ۳۰
 اثاثیه ۲۰
 کالا ۲۰۰
 بدهی ۱۵۰

گزارش فوق وضعیت شرکت را به صورت جامع (همه اطلاعات مهم لحاظ شده و به راحتی قابل دسترسی هستند) و خلاصه نشان می‌دهد. این گزارش به ما نشان می‌دهد که با شرکتی مواجه هستیم که با سرمایه ۱۰۰ تومان تاسیس شده است (آورده سهامداران)، ۳۰ تومان وجه نقد (در یک حساب بانکی)، ۲۰ تومان اثاثیه و ۲۰۰ تومان کالا^۱ دارد. علاوه بر این ۱۵۰ تومان نیز بدهکار است.

مثال ۲: اطلاعات زیر در مورد شرکت "ب" موجود است. روشی برای ثبت این اطلاعات ارائه دهید؛ به طوری که برای مدیران قابل استفاده باشد.

مرحله ۱ - سرمایه‌گذاری سهامداران شرکت به مبلغ ۲۰۰ ریال جهت تاسیس یک شرکت و واریز این مبلغ به یک حساب جاری در یک بانک

مرحله ۲ - خرید زمین به مبلغ ۵۰ ریال به صورت نقد

مرحله ۳ - خرید تجهیزات به مبلغ ۴۰ ریال به صورت نقد

مرحله ۴ - خرید کالا (۶۰ ریال نقد، ۴۰ ریال نسبی)

مرحله ۵ - دریافت وام به مبلغ ۶۰ ریال از بانک و واریز آن به حساب جاری اقلامی که در هر مرحله تغییر می‌یابند، با رنگ تیره مشخص شده‌اند.

مرحله ۱

سرمایه (آورده سهامداران)..... ۲۰۰
 بانک (موجودی حساب بانکی)..... ۲۰۰

مرحله ۲

سرمایه (آورده سهامداران)..... ۲۰۰
 بانک (موجودی حساب بانکی)..... ۱۵۰

۱. کالا به اقلام مصرفی اطلاق می‌گردد ولی اثاثیه به تجهیزاتی اطلاق می‌شود که نه برای فروش بلکه برای انجام فعالیت‌های جاری خریداری شده‌اند. مثلاً در یک سوپرمارکت، ترازو اثاثیه به حساب می‌آید و حیوانات (که به قصد فروش خریداری شده‌اند) کالا.

زمین	۵۰
مرحله ۳	
سرمایه (آورده سهامداران)	۲۰۰
بانک (موجودی حساب بانکی)	۱۱۰
زمین	۵۰
تجهیزات	۴۰
مرحله ۴	
سرمایه (آورده سهامداران)	۲۰۰
بانک (موجودی حساب بانکی)	۵۰
زمین	۵۰
تجهیزات	۴۰
کالا	۱۰۰
بدهی	۴۰
مرحله ۵	
سرمایه (آورده سهامداران)	۲۰۰
بانک (موجودی حساب بانکی)	۱۱۰
زمین	۵۰
تجهیزات	۴۰
کالا	۱۰۰
بدهی	۴۰
وام	۶۰

ممکن است این سوال برای شما مطرح شود که چرا در مرحله پنجم، وام و بدهی را تحت یک عنوان (مثلاً بدهی = ۱۰۰) ثبت ننمودیم. دلیل این مسئله این است که ماهیت این دو نوع بدهی متفاوت است. در یکی از این موارد شرکت به دلیل دریافت کالا بدهکار شده است و در مورد دیگر به دلیل دریافت پول (وام). این دو نوع بدهی از نظر هزینه‌ها و ریسکی که به شرکت تحمیل می‌کنند متفاوت هستند. لذا برای تحلیل‌های آتی بهتر است که این دو مورد از یکدیگر تفکیک شوند. (از خلاصه بودن گزارش به نفع جامع بودن آن گذشت نموده‌ایم).

قبل از اینکه به سراغ مثال بعد برویم، اطلاعات مثال ۲ را در یک فرمت جدید ثبت می‌کنیم:

محل تأمین منابع		منابع	
۴۰	بدهی	۱۱۰	بانک
۶۰	وام	۵۰	زمین
		۴۰	تجهیزات
۲۰۰	سرمایه	۱۰۰	کالا
<u>۳۰۰</u>	<u>مجموع</u>	<u>۳۰۰</u>	<u>مجموع</u>

در این فرمت جدید تمامی منابعی که در اختیار داریم را در سمت راست و محل تأمین آن‌ها را در سمت چپ نوشته‌ایم. همان‌طور که مشاهده می‌نمایید، مجموع اعداد سمت راست و چپ دقیقاً برابر است. این مسئله اتفاقی نیست و دلیل واضحی دارد. همان‌طور که اشاره شده تمامی منابعی که در اختیار شرکت است در سمت راست گزارش آمده است، به این منابع دارایی‌ها گفته می‌شود. سمت چپ گزارش نیز نشان می‌دهد که این دارایی‌ها از چه محلی تأمین شده‌اند؛ آیا از محل آورده سهامداران این دارایی‌ها در اختیار شرکت قرار گرفته است (سمت چپ - پایین) یا از محل بدهی‌ها، خرید نسبه و وام، (سمت چپ - بالا). مطلب فوق‌الذکر را به صورت زیر نشان می‌دهند:

مجموع دارایی‌ها = مجموع بدهی‌ها (اعم از خرید نسبه و وام) + سرمایه (آورده سهامداران)

به این معادله، معادله اساسی حسابداری گفته می‌شود. همان‌طور که دیدیم مجموع اعداد سمت راست و چپ گزارش فوق همیشه برابر هستند. به همین دلیل این گزارش را ترازنامه^۱ می‌نامند. ترازنامه یکی از صورت‌های مالی شرکت‌هاست که وضعیت مالی یک شرکت را در انتهای یک دوره مالی نشان می‌دهد.

مثال ۳: اتفاقات زیر نیز در ادامه برای شرکت "ب" (شرکت مثال ۲) رخ می‌دهند. ترازنامه این شرکت را تهیه نمایید. آیا ترازنامه، گزارش جامعی از تمامی اطلاعات مورد نیاز به منظور تحلیل به مدیران ارائه می‌دهد؟

مرحله ۶ - فروش معادل ۵۰ ریال کالا، به مبلغ ۸۰ ریال (نسیه)
 مرحله ۷ - فروش معادل ۲۰ ریال کالا، به مبلغ ۳۰ ریال (نقد)
 مرحله ۶: فروش معادل ۵۰ ریال کالا بدین معناست که از میزان کالا در ترازنامه ۵۰ ریال کاسته می‌شود. فروش این میزان کالا به مبلغ ۸۰ ریال باعث کسب سود ۳۰ ریالی می‌شود (با توجه به اینکه سود کسب شده متعلق به سهامداران است، این مبلغ در سمت چپ و پایین ترازنامه ثبت می‌شود). از آنجا که این فروش به صورت نسبه بوده است، شرکت مبلغ ۸۰ ریال به عنوان مطالبات در سمت راست ترازنامه خود ثبت می‌نماید:

۴۰	بدهی	۱۱۰	بانک
۶۰	وام	۵۰	زمین
		۴۰	تجهیزات

کالا	۵۰	سرمایه	۲۰۰
مطالبات	۸۰	سود	۳۰
<u>مجموع</u>	<u>۳۳۰</u>	<u>مجموع</u>	<u>۳۳۰</u>

مرحله ۷: فروش معادل ۲۰ ریال کالا به مبلغ ۳۰ ریال، باعث کاهش کالا به مبلغ ۲۰ ریال، کسب ۱۰ ریال سود و افزایش ۳۰ ریال موجودی بانکی (به دلیل نقد بودن فروش) می‌شود:

ترازنامه شرکت ب			
بانک	۱۴۰	بدهی	۴۰
زمین	۵۰	وام	۶۰
تجهیزات	۴۰		
کالا	۳۰	سرمایه	۲۰۰
مطالبات	۸۰	سود	۴۰
<u>مجموع</u>	<u>۳۴۰</u>	<u>مجموع</u>	<u>۳۴۰</u>

تا بدین‌جا، ترازنامه شرکت تهیه شده است. اما آیا این گزارش، تمامی اطلاعات مهم را در اختیار مخاطب قرار می‌دهد؟ پاسخ منفی است. به عنوان مثال این گزارش درآمد شرکت (که یکی از مهم‌ترین اقلام مالی است) را مشخص نمی‌سازد. برای حل این مشکل چه می‌توان کرد؟ اگر درآمد را به یکی از طرفین ترازنامه اضافه نماییم، تراز به هم خورده و مجموع اعداد سمت راست و چپ برابر نخواهد شد. اما این مسئله دلیل اصلی قرار ندادن درآمد در ترازنامه نیست. همان‌طور که اشاره شد ترازنامه یکی از صورت‌های مالی است که وضعیت مالی شرکت را مشخص می‌سازد بدین معنا که شرکت چه دارد (دارایی‌ها) و آن‌ها را از چه محلی تأمین نموده است (بدهی و آورده سهامداران). اما درآمد ماهیتی متفاوت دارد؛ درآمد از جنس وضعیت نیست بلکه ماهیتی عملکردی دارد. لذا ما به یک صورت مالی جدید نیاز داریم که عملکرد شرکت را نشان دهد. این صورت مالی جدید را صورت سود و زیان^۱ می‌نامیم. صورت سود و زیان یکی از صورت‌های مالی است که عملکرد مالی شرکت را در یک دوره نشان می‌دهد:

درآمد	۱۱۰
هزینه	۷۰
سود	۴۰

دقت نمایید که درآمد شرکت معادل ۱۱۰ ریال (۳۰+۸۰) در نظر گرفته شده است. هر چند تنها ۳۰ ریال از ۱۱۰ ریال فروش صورت گرفته به صورت نقدی بوده است ولی کل این مبلغ به عنوان درآمد در نظر گرفته شده است. به این نحوه ثبت درآمد (در نظر گرفتن کل مبلغ فروش مستقل از میزان وجه نقد دریافتی و یا پرداختی) حسابداری تعهدی^۲ می‌گویند. بنگاه‌های انتفاعی صورت‌های مالی خود را بر مبنای حسابداری تعهدی تهیه می‌نمایند.

1. Income Statement
2. Accrual Basis

تا بدین جای بحث، با ارائه مثال‌های ساده تلاش نمودیم ماهیت و کارکرد صورت‌های مالی را بدون توجه به عناوین استاندارد بررسی نماییم. اما برای یکسان سازی گزارش‌های مالی نیاز داریم از عناوین استاندارد استفاده نماییم. جدول زیر عناوین استاندارد برای مثال‌های قبلی را ذکر می‌نماید:

عناوین مورد استفاده در مثال‌ها	عناوین استاندارد
بانک	موجودی نقدی
کالا	موجودی مواد و کالا
زمین	دارایی ثابت مشهود
تجهیزات	دارایی ثابت مشهود
مطالبات	حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری
بدهی (بابت خرید نسبی)	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری
وام	تسهیلات مالی دریافتی
سرمایه	سرمایه
سود (در ترازنامه)	سود انباشته
سمت چپ و بالای ترازنامه	بدهی‌ها
سمت چپ و پایین ترازنامه	حقوق صاحبان سهام (هر آنچه متعلق به سهامداران است اعم از سود انباشته و آورده سهامداران)

در ادامه و برای مرور مباحث فوق، مثال ۴ را با استفاده از عناوین استاندارد حل می‌نماییم.

مثال ۴: اطلاعات زیر در مورد شرکت "ج" موجود است. ترازنامه و صورت سود و زیان این شرکت را تهیه نمایید.

- مرحله ۱ - سرمایه‌گذاری سهامداران شرکت به مبلغ ۴۰۰ ریال جهت تاسیس یک شرکت و واریز این مبلغ به یک حساب جاری در یک بانک
- مرحله ۲ - خرید ۲۰۰ ریال زمین به صورت نقد
- مرحله ۳ - خرید ۲۰۰ ریال مواد اولیه (۵۰ ریال نقد و ۱۵۰ ریال نسبی)
- مرحله ۴ - دریافت ۱۵۰ ریال وام و واریز به حساب جاری
- مرحله ۵ - فروش کالا معادل ۱۰۰ ریال مواد اولیه، به قیمت ۱۴۰ ریال (۴۰ ریال نقد و ۱۰۰ ریال نسبی)
- مرحله ۱

ترازنامه شرکت ج	
موجودی نقدی	۴۰۰
حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری
موجودی مواد و کالا	تسهیلات مالی دریافتی
دارایی ثابت مشهود	سرمایه
	۴۰۰

سود انباشته			
<u>۴۰۰</u>	<u>مجموع</u>	<u>۴۰۰</u>	<u>مجموع</u>

مرحله ۲

ترازنامه شرکت ج			
حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری	۲۰۰	موجودی نقدی	۲۰۰
تسهیلات مالی دریافتی		حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری	
		موجودی مواد و کالا	
۴۰۰	سرمایه	دارایی ثابت مشهود	۲۰۰
	سود انباشته		
<u>۴۰۰</u>	<u>مجموع</u>	<u>۴۰۰</u>	<u>مجموع</u>

مرحله ۳

ترازنامه شرکت ج			
حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری	۱۵۰	موجودی نقدی	۱۵۰
تسهیلات مالی دریافتی		حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری	
		موجودی مواد و کالا	۲۰۰
۴۰۰	سرمایه	دارایی ثابت مشهود	۲۰۰
	سود انباشته		
<u>۵۵۰</u>	<u>مجموع</u>	<u>۵۵۰</u>	<u>مجموع</u>

مرحله ۴

ترازنامه شرکت ج			
حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری	۱۵۰	موجودی نقدی	۳۰۰
تسهیلات مالی دریافتی	۱۵۰	حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری	
		موجودی مواد و کالا	۲۰۰
۴۰۰	سرمایه	دارایی ثابت مشهود	۲۰۰
	سود انباشته		
<u>۷۰۰</u>	<u>مجموع</u>	<u>۷۰۰</u>	<u>مجموع</u>

مرحله ۵

ترازنامه شرکت ج	
۳۴۰	موجودی نقدی
۱۵۰	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری
۱۰۰	حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری
۱۰۰	موجودی مواد و کالا
۲۰۰	دارایی ثابت مشهود
۴۰	سود انباشته
۴۰۰	سرمایه
۷۴۰	مجموع
۷۴۰	مجموع

صورت سود و زیان شرکت ج	
درآمد	۱۴۰
هزینه	۱۰۰
سود	۴۰

مثال ۵: اطلاعات زیر در مورد شرکت "د" موجود است. ترازنامه و صورت سود و زیان این شرکت را تهیه نمایید.

مرحله ۱ - سرمایه‌گذاری سهامداران شرکت به مبلغ ۳۰۰ ریال جهت تاسیس یک شرکت و واریز این مبلغ به یک حساب جاری در یک بانک

مرحله ۲ - خرید ۷۵ ریال زمین به صورت نقد

مرحله ۳ - خرید ۲۰۰ ریال مواد اولیه (۵۰ ریال نقد و ۱۵۰ ریال نسبه)

مرحله ۴ - پرداخت ۵ ریال به عنوان دستمزد

مرحله ۵ - فروش محصولات (معادل ۱۵۰ ریال مواد اولیه) به مبلغ ۱۹۵ ریال (۷۵ ریال نقد و ۱۲۰ ریال نسبه)

مرحله ۶ - نرخ مالیات بر درآمد ۲۵٪ است (مبلغ مالیات هنوز توسط اداره دارایی قطعی نشده است).

مرحله ۷ - وصول ۵۰٪ مطالبات

مرحله ۱

ترازنامه شرکت د	
۳۰۰	موجودی نقدی
	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری
	حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری
	موجودی مواد و کالا
	دارایی ثابت مشهود
۳۰۰	سرمایه
	سود انباشته
۳۰۰	مجموع
۳۰۰	مجموع

مرحله ۲

ترازنامه شرکت د	
موجودی نقدی	۲۲۵
حساب‌ها و اسناد پرداختنی تجاری	
حساب‌ها و اسناد دریافتنی تجاری	
موجودی مواد و کالا	
دارایی ثابت مشهود	۷۵
سرمایه	۳۰۰
سود انباشته	
مجموع	۳۰۰

مرحله ۳

ترازنامه شرکت د	
موجودی نقدی	۱۷۵
حساب‌ها و اسناد پرداختنی تجاری	۱۵۰
حساب‌ها و اسناد دریافتنی تجاری	
موجودی مواد و کالا	۲۰۰
دارایی ثابت مشهود	۷۵
سرمایه	۳۰۰
سود انباشته	
مجموع	۴۵۰

مرحله ۴

ترازنامه شرکت د	
موجودی نقدی	۱۷۰
حساب‌ها و اسناد پرداختنی تجاری	۱۵۰
حساب‌ها و اسناد دریافتنی تجاری	
موجودی مواد و کالا	۲۰۰
دارایی ثابت مشهود	۷۵
سرمایه	۳۰۰
سود (زیان) انباشته	(۵)
مجموع	۴۴۵

دقت نمایید که در این مرحله، پرداخت دستمزد، بدون کسب درآمد باعث کاهش وجه نقد از یک سو و ایجاد زیان انباشته از سوی دیگر می‌شود. مثل این است که سهامداران از سرمایه شخصی خود هزینه دستمزد نیروها را پرداخت نموده‌اند:



صورت سود و زیان شرکت ج	
درآمد	۰
هزینه	(۵)
سود (زیان)	(۵)

در حسابداری اعداد منفی داخل پرانتز نشان داده می‌شوند.
مرحله ۵

ترازنامه شرکت د	
موجودی نقدی	۲۴۵
حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری	۱۲۰
موجودی مواد و کالا	۵۰
دارایی ثابت مشهود	۷۵
سود (زیان) انباشته	۴۰
سرمایه	۳۰۰
مجموع	۴۹۰
مجموع	۴۹۰

از فروش ۱۹۵ ریالی، ۴۵ ریال سود کسب می‌شود که با ضرر ۵ ریالی قبلی به مجموع سود ۴۰ ریالی می‌رسیم.

صورت سود و زیان شرکت ج	
درآمد	۱۹۵
هزینه	(۱۵۵)
سود (زیان)	۴۰

مرحله ۶

در این مرحله باید ۲۵٪ از سود به عنوان مالیات پرداخت شود. نکته اول اینکه مالیات به صورت نقدی پرداخت نمی‌شود و لذا ایجاد یک حساب بدهی می‌کند. در این مثال ذکر شده است که میزان مالیات هنوز قطعی نشده است؛ این مطلب بدین معناست که ممکن است اداره دارایی مالیات بیشتری از آنچه شرکت محاسبه نموده است در نظر بگیرد، لذا در سمت چپ ترازنامه یک بدهی تحت عنوان ذخیره مالیات اضافه می‌نماییم. این آیتم نشان می‌دهد که شرکت به دولت مبلغ ۱۰ ریال (۲۵٪ × ۴۰) بدهی احتمالی دارد. احتمالی از آن جهت که این عدد ممکن است بیش از ۱۰ ریال (از طرف اداره دارایی) اعلام شود. در حسابداری، ذخیره نوعی بدهی محسوب می‌شود که زمان تسویه و یا تعیین مبلغ آن توأم با ابهام نسبتاً قابل توجه است.

ترازنامه شرکت د	
۲۴۵	موجودی نقدی
۱۲۰	حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری
۵۰	موجودی مواد و کالا
۷۵	دارایی ثابت مشهود
۳۰	سود (زیان) انباشته
۳۰۰	سرمایه
۱۵۰	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری
۴۹۰	مجموع

صورت سود و زیان شرکت ج	
۱۹۵	درآمد
(۱۵۵)	هزینه
۴۰	سود (زیان) قبل از کسر مالیات
(۱۰)	مالیات
۳۰	سود خالص

مرحله ۷

ترازنامه شرکت د	
۳۰۵	موجودی نقدی
۶۰	حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری
۵۰	موجودی مواد و کالا
۷۵	دارایی ثابت مشهود
۳۰	سود (زیان) انباشته
۳۰۰	سرمایه
۱۵۰	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری
۴۹۰	مجموع

صورت سود و زیان شرکت ج	
۱۹۵	درآمد
(۱۵۵)	هزینه
۴۰	سود (زیان) قبل از کسر مالیات
(۱۰)	مالیات
۳۰	سود خالص

در مثال‌های فوق تلاش شد با ذکر مثال‌هایی ساده، کارکرد صورت‌های مالی ترازنامه و صورت سود و زیان نشان داده شود. در ادامه با بیان رابطه این دو صورت مالی، این فصل را به پایان می‌بریم:
از آنجا که صورت سود و زیان نشان‌دهنده عملکرد یک شرکت و ترازنامه نشان‌دهنده وضعیت مالی آن شرکت است. لذا انتظار داریم که صورت سود و زیان و ترازنامه با یکدیگر ارتباط داشته باشند (چرا که منطقاً عملکرد یک شرکت بر وضعیت آن تأثیر خواهد داشت). معادله زیر این نحوه ارتباط را نشان می‌دهد:

$$\begin{aligned} & \text{سود (زیان) انباشته در ابتدای دوره} \\ & + \text{سود خالص طی دوره} \\ & - \text{سود توزیع شده بین سهامداران} \\ \hline & = \text{سود (زیان) انباشته در پایان دوره} \end{aligned}$$

مثال: بعضی از اقلام ترازنامه و صورت سود و زیان یک شرکت در جدول زیر ارائه شده‌اند. با توجه به این اطلاعات، سود انباشته سال ۸۱ را محاسبه کنید. (دقت کنید که بعضی از اطلاعات مالی مربوط به صورت‌های مالی سال ۱۳۸۰ و برخی دیگر مربوط به سال ۱۳۸۱ هستند).

سود خالص ۸۰	سود خالص ۸۱	سود خالص ۷۰	ریال
سود توزیع شده ۸۰	سود توزیع شده ۸۱	سود توزیع شده ۳۰	ریال
سود انباشته ۸۰	فروش ۸۱	سود انباشته ۱۲۰۰	ریال
بهای تمام شده ۸۰	سود انباشته ۸۱	بهای تمام شده ۷۰۰	ریال
		؟	

در واقع می‌توان مسئله را به صورت زیر خلاصه نمود:

$$\text{سود انباشته انتهای ۸۱} = X$$

$$\text{سود انباشته ابتدای ۸۱ (دقت نمایید که ابتدای ۸۱ برابر است با انتهای ۸۰)} = ۱۵۰$$

$$\text{سود خالص ۸۱} = ۷۰$$

$$\text{سود توزیع شده در سال ۸۱} = ۳۰$$

$$X = ۱۵۰ + ۷۰ - ۳۰ = ۱۹۰$$

فرمول فوق به بیان رابطه‌ای بین برخی از پارامترهای ترازنامه، صورت سود و زیان و گردش وجوه نقد می‌پردازد. از فرمول‌های اینچنینی معمولاً برای محاسبه اقلام صورت گردش وجوه نقد (توضیحات در فصل بعد) بر مبنای اطلاعات ترازنامه و صورت سود و زیان استفاده می‌شود. تعداد این فرمول‌ها نسبتاً زیاد است ولی در اینجا و با توجه به سوالات آزمون‌های قبل، دو فرمول دیگر از این نوع را نیز بیان می‌نماییم:

موجودی مواد و کالا در ابتدای دوره

+ خرید طی دوره

- بهای تمام شده کالای فروش رفته طی دوره

= موجودی مواد و کالا در پایان دوره

و فرمول بعد عبارت است از:

$$\begin{aligned} & \text{حسابهای پرداختی در ابتدای دوره} \\ & + \text{خرید طی دوره} \\ & - \text{وجه نقد پرداختی به تامین کنندگان طی دوره} \\ \hline & = \text{حسابهای پرداختی در پایان دوره} \end{aligned}$$

برای درک بهتر این فرمول‌ها به مثال زیر دقت نمایید:

مثال: بعضی از اقلام ترازنامه و صورت سود و زیان یک شرکت در جدول زیر ارائه شده‌اند. با توجه به این اطلاعات، وجه نقد پرداختی به تامین کنندگان در سال ۸۱ را محاسبه نمایید. (اعداد بر حسب میلیون ریال)

۱۳۸۱	۱۳۸۰	
۸۰	۱۰۰	حسابهای پرداختی
۳۰۰	۲۰۰	موجودی مواد و کالا
۸۰	۷۰	بهای تمام شده کالای فروش رفته

ابتدا باید خرید طی دوره را محاسبه نماییم تا بر مبنای آن بتوانیم به محاسبه وجه نقد پرداختی به تامین کنندگان بپردازیم:

$$\begin{aligned} & \text{موجودی مواد و کالا در ابتدای دوره (۸۰)} \\ & + X \text{ خرید طی دوره (۸۱)} \\ & - \text{بهای تمام شده کالای فروش رفته طی دوره (۸۱)} - ۸۰ \\ \hline & = \text{موجودی مواد و کالا در پایان دوره (۸۱)} ۳۰۰ \end{aligned}$$

بنابراین خرید طی دوره برابر خواهد بود با ۱۸۰ میلیون ریال. با جاگذاری در فرمول بعد خواهیم داشت:

$$\begin{aligned} & \text{حسابهای پرداختی در ابتدای دوره (۸۰)} ۱۰۰ \\ & + \text{خرید طی دوره (۸۱)} + ۱۸۰ \\ & - Y \text{ وجه نقد پرداختی به تامین کنندگان طی دوره (۸۱)} - \\ \hline & = \text{حسابهای پرداختی در پایان دوره (۸۱)} ۸۰ \end{aligned}$$

بنابراین وجه نقد پرداختی به تامین کنندگان طی سال ۸۱ برابر است با ۲۰۰ میلیون تومان.

در این فصل تلاش شد با ذکر چند مثال ساده صورت‌های مالی به مخاطب معرفی گردد. در فصل‌های دیگر این بخش مطالب مرتبط با صورت‌های مالی منطبق بر سرفصل‌های آزمون ارائه خواهد گردید.



گروه پژوهشی صنعتی آریانا
انتشارات آریانا قلم

محمد احمدی عضو هیات علمی موسسه آموزش عالی سریرا و گروه پژوهشی صنعتی آریانا است. وی دانشجوی دکتری مالی دانشگاه تهران و فارغ التحصیل MBA دانشگاه صنعتی شریف است. او با گذراندن دو سطح از آزمون CFA (معتبرترین مدرک مالی دنیا در حوزه سرمایه‌گذاری) دانش مالی خود را گسترش داده و در حال حاضر کاندیدای سطح نهایی این آزمون می‌باشد. تجربیات وی در تدریس دروس مختلف مالی (همچون تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی، ارزیابی مالی و اقتصادی طرح‌ها، مدل‌سازی مالی در اکسل و ...) و همچنین فعالیت ایشان به عنوان مشاور بنگاه‌ها در زمینه‌های مالی و سرمایه‌گذاری، توانایی ارائه مطالب به بیان ساده و در عین حال کاربردی را در ایشان تقویت نموده است.

آزمون اصول بازار سرمایه از سری آزمون‌های سازمان بورس و اوراق بهادار است. با توجه به پیش‌نیازی این مدرک برای کسب سایر مدارک حرفه‌ای سازمان، شاید بتوان اصول بازار سرمایه را پایه‌ای‌ترین آزمون از سری آزمون‌های سازمان دانست.

یکی از مشکلاتی که شرکت‌کنندگان در این آزمون با آن مواجه هستند، نبود منبعی جامع از سرفصل‌های آزمون است که شرکت‌کنندگان را به مطالعه کتاب‌ها و منابع اطلاعاتی مختلف وادار می‌نماید. مطالعه منابع مختلف فرایندی وقت‌گیر و پرهزمت و در نهایت نیز ممکن است نیازهای خاص شرکت‌کنندگان در آزمون را برآورده نسازد. به منظور حل این مشکل، کتاب «آمادگی آزمون اصول بازار سرمایه» گردآوری و تألیف شده است.

با توجه به گستردگی سرفصل‌های آزمون و به منظور پرهیز از اطاله کلام در بسیاری از بخش‌های کتاب، مطالب صرفاً در حد کسب آمادگی برای آزمون ارائه شده و از ذکر توضیحات بیشتر و عمیق‌تر پرهیز شده است. البته در بعضی بخش‌های پایه‌ای‌تر همچون تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی و یا روش‌های کمی، تلاش شده است در حد امکان توضیحات بیشتری ارائه شود. این نکات هنگام مطالعه کتاب باید مورد توجه مخاطب قرار گیرد.

خوانندگان محترم

برای دریافت رایگان یک دوره آزمون آزمایشی اصول بازار سرمایه آدرس ایمیل خود را به فرمت زیر به شماره ۲۱۸۸۳۴۲۹۱۰ پیامک بزنید.
آدرس ایمیل +۱

ISBN:978-600-7677-03-2



9 786007 677032